

Jesper Svenbro: Tal vid utdelandet av Bernadottestipendierna 2021

Talare

Jesper Svenbro
Poet, filolog

Datum

29 september 2021

Omständigheter

Med anledning av Kungens 70-årsdag 2016 instiftade fem av de kungliga akademierna det så kallade Bernadotteprogrammet. Syftet med programmet är att erbjuda fortbildning med hjälp av stipendier till forskare och yngre konstnärliga utövare. Stipendiaterna utsedda av Svenska Akademien år 2021 var Cecilia Hansson och Katrin Ahlgren, det ena till en författare som relativt nyligen debuterat, det andra omväxlande till förhållandevis nydisputerade litteraturforskare och språkforskare.

Ers Majestät, Ers Excellens, Mina Damer och Herrar,

Det är en ära för mig som företrädare för Svenska Akademien att å hennes och de kungliga Systerakademiernas vägnar välkomna publicum till denna ceremoni för Bernadotteprogrammets stipendieutdelning, som för den Akademi jag tillhör blir den första fysiska manifestationen i det offentliga rummet sedan den 20 december 2019.

Men i stället för att meditera över den besynnerliga tid vi genomlevt och fortfarande genomlever skulle jag omedelbart vilja stanna upp vid det ord som står i centrum för dagens ceremoni, nämligen stipendium, vilket jag minns från den latinska språkhistorien som ett exempel på fonetisk assimilation, eftersom ordet — före den strömlinjeform i vilken vi har behållit det — hade den knaggliga formen stipendium, bildat av stips, genitiv stipis, och pendere, ”väga”. Stips betyder ”mynt, peng, styver” och ger åt stipendium bl.a. betydelsen ”sold”, den avlöning som ”vägdes upp” åt soldaten.

Det förvandlar dagens ”stipendiater” till soldater i en armé med uppgift att kämpa mot glömska och okunnighet. Eller hur? Jag minns att en gammal universitetsrektor för snart hundra år sen obesvärat kunde vända sig till sina församlade studenter och forskare med termen commilitones, unga ”medkämpar” i ett krig mot just okunskapen eller okunnigheten. Jag har inga svårigheter att tänka mig en bernadottesk anförare för en sådan ungdomlig härskara!

För ”hur ljuvligt är det inte att äga kunskap”! *Quam dulce est sapere*, som en i sammanhanget emblematisk figur, Georg Stiernhielm, utbrast inför en besökare i sin studerkammare. Emblematisk, säger jag, eftersom han inkarnerar det gränsöverskridande inslag som är ett framträdande drag i Bernadotte-stipendierna.

Stiernhielm var ju inte bara drottning Kristinas hovpoet och den svenska poesins fader. Som guvernör i Estland hade han uppfattat finskans och estniskans släktskap och blev så småningom (1671) den som identifierade den finsk-ugriska språkgruppen (dit också ungerskan hör).

Och inte nog med det: om Descartes författade det franska librettot till den balett med vilken Westfaliska freden firades i Stockholm 1648, *La naissance de la Paix*, föll det på Stiernhielms lott att fritt och mästerligt översätta texten till svenska; och Stiernhielm blev så — vid sidan av sin verksamhet som språkhistoriker, sonett- och hexametervirtuos — också balettlibrettist, med andra ord teaterman.

Med detta ”barockemblem” för gränsöverskridandet upprepar jag min hälsning till publicum och överlämnar ordet till Ceremonimästaren.

Taggar

2020-tal, 2021, Man, Svenska Akademien

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/jesper-svenbro-tal-vid-utdelandet-av-bernadottestipendierna-2021>